

Draženka
Jašić
Ernečić

Veliko otkriće malog formata u fundusu umjetnina Muzeja grada Koprivnice

→ Portretna fotografija Milana Steinera oko 1917. godine, (Presnimak iz Arhiva Akademije likovnih umjetnosti u Zagrebu)

Tijekom prvih mjeseci 2013. godine revizija muzejska građe i muzejske dokumentacije odjela umjetnina Muzeja grada Koprivnice temeljitom revalorizacijom postojećih predmeta umjetničke baštine i popratne muzejske dokumentacije te utvrđivanjem fizičkog stanja i vrijednosti svake pojedine umjetnine u skladu

s najnovijim saznanjima muzeografije i povijesti umjetnosti iznjedrila je posebnim otkrićem. Naime, prilikom reorganizacije odjela i pripadajućih zbirki te pripreme dokumentacije s potrebnim podacima za postupak Registracije muzejskih zbirki kao pokretnog kulturnog dobra Republike Hrvatske, posebna pažnja posvećena je ostavštini dr.

Leandera Brozovića (1897. – 1962.), osnivača i prvog ravnatelja Muzeja grada Koprivnice. Njegova osobna zbirka crteža i grafičkih listova prikupljenih između 1918. i 1962. godine, zahvaljujući sinu Milivoju Brozoviću iz Koprivnice i njegovoj obitelji, pribavljena je u Muzej grada Koprivnice u isto vrijeme kada i Brozovićeve osobna biblioteka.

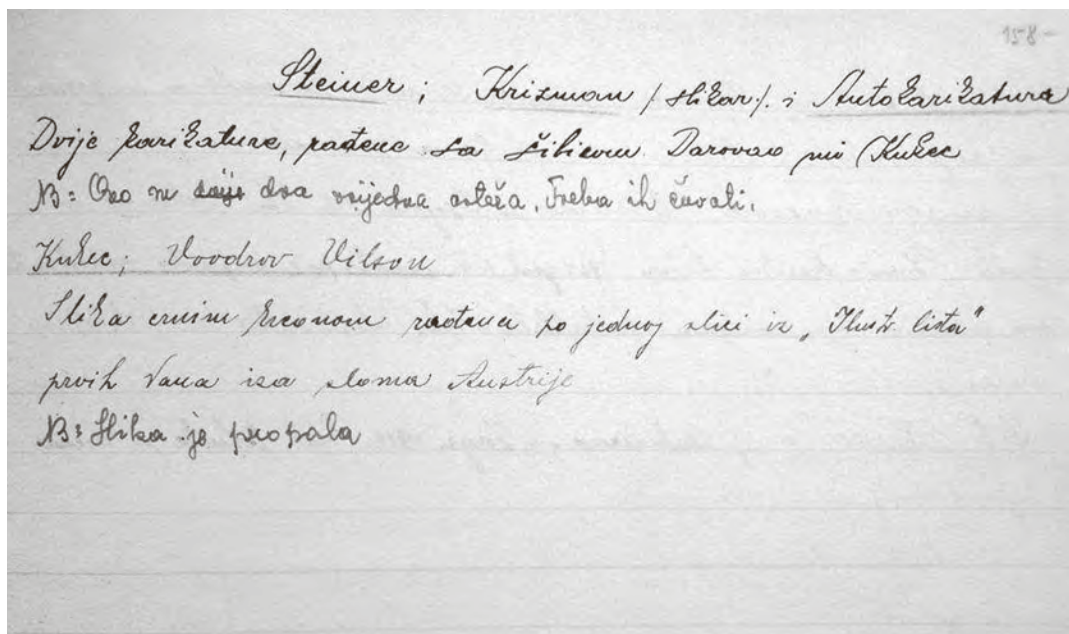
Zbirka crteža i grafika dr. Leandera Brozovića u posjed muzeja prispjela je još sredinom 1979. godine, no u proteklih tridesetak godina obrađena je po pojedinim cjelinama, obrađena je veća skupina crteža i studija slikara franjevca Mate Celestina Medovića (1857. – 1920.), skupina crteža Miroslava Šuteja (1936. – 2005.), portretna grafika hrvatskih i europskih velikodostojnika na bakrorezima i bakropisima 17. i 18. te litografije 19. i 20. stoljeća. Prilikom reorganizacije ostavštine kao cjelovite zbirke crteža i grafika u *Zbirku Leandera Brozovića iz Muzeja grada Koprivnice*, zapažena su dva nevelika crteža tušem, pažljivo umotana u stari požutjeli svileni papir. Na prvom crtežu prikazan je profil glave sa šeširom, a na drugom niska pogrbljena figura sa šeširom širokog oboda u dugom baloneru. Crtačka zabilješka proračunatog minimalizma i odmjerene bjeline čija snaga pripada filozofiji akvarela, groteskne i karikaturalne intonacije te nedorečenosti koja posjeduje moć koncentracije, privukla je posebnu pažnju. Pažljivim pregledavanjem unutarnje strane zaštitnog kartona uočen je sitni natpis olovkom pisan karakterističnim odmjerenim Brozovićevim rukopisom: “Steiner Milan (1894. – 1919.) 1) Tomislav Krizman i 2) vlastiti lik, crtež tušem.” Upravo je Brozovićev zapis olovkom nagovijestio kako se radi o izuzetnom otkriću, autoportretu Milana Steinera, velikog hrvatskog slikara tužne sudbine koji je doživio jedva dvadeset i četiri godine, a umro je u prvim danima prosinca 1918. godine od španjolske gripe, najpogubnije gripe 20. stoljeća.

Tko je bio Milan Steiner? I kako je njegov autoportret dospio u posjed Leandera Brozovića? Na drugo pitanje odgovor smo našli u rukopisnim bilješkama Leandera Brozovića

gdje je na 158. strani “Popisa mojih starina” crnom tintom zabilježena štura bilješka: “Steiner; Krizman (slikar) i Autokarikatura. Dvije karikature rađene sa šibicom. Darovao mi Kukec. Ovo su dva vrijedna crteža. Treba ih čuvati”. Stjepan Kukec, koprivnički akademski slikar rođen iste 1894. godine kada i Milan Steiner, pohađao je Višu školu za umjetnost i umjetni obrt u Zagrebu i pripadao istoj generaciji studenata slikarstva kojoj su pripadali Milan Steiner, Sava Šumanović, Bogumil i Dora Car (...) između 1912. i 1917. godine, što objašnjava podrijetlo crteža i Stjepana Kukeca kao njihova prvog vlasnika, koji je slobodno vrijeme tijekom studija, provodio, kao uostalom i Steiner, ali i većina budućih umjetnika i predstavnika našeg ekspresionizma, u zagrebačkoj Kazališnoj kavani.

↓ Milan Steiner (1894. – 1918.)
Autoportret, između 1916. – 1918.
(Zbirka Leandera Brozovića iz
Muzeja grada Koprivnice)

↑ Faksimil rukopisa
dr. Leandera Brozovića
Foto Draženka J. Ernečić

Milan Steiner rođen je u Sisku 1894. godine u obitelji dobrostojećeg židovskog trgovca Hinka Steinera i Rozalije Steiner rođene Deutsch. Kao beba Milan je ispao dadilji iz ruku i zadobio trajne posljedice, kao sedmogodišnjaku mu je radi tuberkuloze pluća odstranjeno jedno plućno krilo, tako da je ostao izrazito nizak, hendikepiran i grbav, što je zabilježeno na sačuvanim fotografijama, ali i na brojnim autoportretima, skicama i crtežima koji istovremeno otkrivaju opterećenost hendikepom i unutarnju snagu, ali i intuitivnost, veliko crtačko majstorstvo i osobne dijaloge s uzorima iz časopisa *Der Sturm* (Edvard Munch, James Ensor, Alfred Kubin, Egon Schiele). Kada je krajem studenog 1918. godine u visokoj temperaturi i groznici španjolske gripe posljednji put napustio Kazališnu kavanu, bio je to kraj virtuoznosti koja je između 1916. i 1918. s tek nešto manje od četiristotinjak radova osigurala visoko mjesto u povijesti hrvatskog modernog slikarstva.

Nekoliko slika u Modernoj galeriji u Zagrebu, među kojima je i kulturna zagrebačka Kiša, a potom briga brata Ive Steinera koji je do svoje smrti čuvao malu no značajnu likovnu ostavštinu mlađeg brata, te naposljetku trud akademika Josipa Vanište, aktualnog čuvara umjetničkog nasljeđa Milana Steinera što ga je testamentom 1985. godine preuzeo od prijatelja Ive Steinera, zaokružuju neveliki no značajni umjetnički opus. Upravo zahvaljujući Vaništi umjetničko nasljeđe Milana Steinera ostalo je sačuvano u svom tihom dostojanstvu slabašnog, hendikepiranog i prerano umrlog židovskog slikarskog genija, čija bi sudbina u vrtlogu ostalih sudbina Drugog svjetskog rata bila manje-više neupitna. Njegov mali autoportret sačuvan i iznova pronađen u Zbirci Leandera Brozovića iz Muzeja grada Koprivnice, s nekoliko poteza uspijeva dati ono rijetko i onostrano unutar egzistencije, baš kao što je Miroslav Krleža znao naglasiti: “Crtež ne govori, on očarava, ne mora ništa dokazivati.” x